

GUIA DIDÀCTICA DE LA PEL·LÍCULA

UNA PEL·LÍCULA D'ANDONI CANELA
PRODUÏDA PER JOSÉ MARÍA MORALES

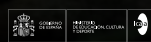
PANTERAS

VIVIENDO ENTRE FELINOS

wanda films

GRANDES
FELINOS

rtve

Instituto de Crédito Oficial

FILMIN

wandanatura

ÍNDEX

3 Introducció

4 Sinopsi

5 Fitxa tècnica

6 Una pel·lícula ideal per a educació secundària

8 El contingut de la guia didàctica

9 Blocs temàtics de la pel·lícula per treballar a l'aula

10 1. Desenvolupament personal

a) L'adolescència

b) La relació amb un mateix i els altres

c) Projectes de present i futur

d) El compromís social i mediambiental

15 2. Natura i medi ambient

Els felins de *Panteras* i el seu hàbitat

26 3. Història, societat i cultura

Els felins de *Panteras* i la seva relació amb l'entorn humà

40 4. Art, llengua i literatura

Els felins de *Panteras* a les arts

INTRODUCCIÓ

INTRODUCCIÓ > SINOPSI

A

ndoni Canela, un reconegut fotògraf de natura, s'embarca amb el seu fill Unai en una

aventura fascinant. Viatgen a la recerca dels últims grans felins del planeta: jaguars, tigres, pumes, guepards, lleopards, lleons... La travessa s'allarga durant diversos anys i culmina entre les altes muntanyes del Tibet i l'Himàlaia, on pare i fill intenten trobar el legendari lleopard de les neus. La dificultat del repte, la fabulosa expressió de la natura salvatge i la sensibilitat de l'Andoni i l'Unai converteixen la pel·lícula en un emocionant al·legat conservacionista i en un autèntic viatge de descobriment interior.

Guia didàctica de la pel·lícula *Panteras. Viviendo entre felinos*

INTRODUCCIÓ > FITXA TÈCNICA

DURADA: 99 minuts

ANY DE PRODUCCIÓ: 2021

NACIONALITAT: Espanya

IDIOMA: castellà

DIRECTOR: Andoni Canela

PRODUCTOR: José María Morales

FOTOGRAFIA: Andoni Canela i
Unai Canela

DIRECTOR DE PRODUCCIÓ: Miguel
Morales

GUIÓ: Meritxell Margarit

MUNTATGE: Juan Barrero i Clara
Martínez Malagelada

COMPOSITORS: Iván Caramés
Bohigas i Unai Canela

SO: Carlos de Hita

**Una producció de Wanda Films i
Los Grandes Felinos AIE**

INTRODUCCIÓ > UNA PEL·LÍCULA IDEAL PER A EDUCACIÓ SECUNDÀRIA

P

anteras proposa **una aproximació a la natura més salvatge i el descobriment d'espècies animals amenaçades:**

els grans felins. Aquesta presa de contacte amb el món natural és, sens dubte, la millor manera de conscienciar el públic de la necessitat de preservar el planeta. Conèixer és un primer pas per generar interès i, després, involucrar-se i actuar en conseqüència.

L'avantatge d'aquesta pel·lícula és que ho fa **des del punt de vista d'un adolescent**, que viatja al costat del pare des que té dotze anys fins més enllà dels setze. És a dir, durant tot el període que correspon a l'educació secun-

dària obligatòria (ESO). En el documental es veu el procés de creixement de l'Unai, el jove protagonista, amb tot el que això implica: inquietuds, il·lusions, dubtes, aprenentatge, projectes de present i futur, relacions interpersonals i amb l'entorn...

A través del protagonista de *Panteras*, **s'interpel·la els joves espectadors i se'ls qüestiona sobre la pròpia adolescència.** Se'ls convida a reflexionar i a debatre sobre els processos característics d'aquesta etapa, coincideixin o no amb els de l'Unai.

A més a més, aquest documental proporciona **continguts per treballar en les diferents assignatures incloses en el currículum de l'ESO**, tenint en compte les competències bàsiques

que s'han d'adquirir durant aquesta etapa i posant l'accent en **eixos transversals com el desenvolupament sostenible i el medi ambient.**

INTRODUCCIÓ > UNA PEL·LÍCULA IDEAL PER A EDUCACIÓ SECUNDÀRIA

Assignatures

- Biologia i Geologia
- Geografia i Història
- Llengua castellana i Literatura
- Primera llengua estrangera (anglès)
- Educació plàstica, visual i audiovisual
- Música
- Valors ètics

Competències bàsiques

- Comunicació lingüística
- Competències bàsiques en ciència i tecnologia
- Competència digital
- Aprendre a aprendre
- Competències socials i cíviques
- Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor
- Consciència i expressions culturals

Els continguts de la pel·lícula també poden ser una bona inspiració de treball per a batxillerat i cicles formatius.

INTRODUCCIÓ > EL CONTINGUT DE LA GUIA DIDÀCTICA

Aquesta guia es divideix en **quatre blocs temàtics** (*Desenvolupament personal; Natura i medi ambient; Història, societat i cultura; Art i literatura*), que es poden desenvolupar en l'àmbit de les assignatures relacionades o com a continguts generals que es poden tractar en sessions de treball úniques després de veure la pel·lícula. En aquest últim cas, es pot fer un repàs dels quatre blocs o endinsar-se tan sols en aquells que més interessin.

En cada bloc, s'ofereixen **pautes generals per plantejar els diferents temes**

a l'aula, i desenvolupar-los a través de preguntes que fomenten el debat i la investigació. A més a més, tots els blocs inclouen **annexos amb informació addicional** sobre el contingut de la pel·lícula: declaracions de l'Unai, fitxes dels animals, referències a la relació que tenen amb els éssers humans i la seva presència en les arts.

El contingut d'aquesta guia didàctica pot ser **un punt de partida per elaborar projectes de major envergadura** destinats a aprofundir en temes com el coneixement dels hàbitats i les espècies que es presenten en la pel·lícula, la preservació del planeta i el medi ambient, i el creixement i el desenvolupament personal de l'alumnat.

BLOCS TEMÀTICS DE LA PEL·LÍCULA PER TREBALLAR A L'AULA

BLOCS TEMÀTICS DE LA PEL·LÍCULA PER TREBALLAR A L'AULA

1. Desenvolupament personal

BLOCS TEMÀTICS DE LA PEL·LÍCULA PER TREBALLAR A L'AULA > 1. DESENVOLUPAMENT PERSONAL

E

n els quatre anys que dura la filmació de *Panteras*, l'Unai travessa l'adolescència: comença els viatges amb dotze

anys i els acaba amb més de setze, tot i que el projecte s'allarga fins a gairebé els divuit.

En la pel·lícula, ens convertim en espectadors d'aquesta etapa i, malgrat que el jove Unai no sempre parla de les seves emocions, els seus sentiments, pensaments..., deixa entreveure situacions amb què els espectadors es poden identificar o poden donar peu a parlar d'assumptes importants durant aquest període.

A l'aula, podem obrir un **debat** sobre les qüestions següents:

L'Unai diu...

“ Totes les persones que he conegut, les experiències que he viscut i els llocs que vist han ajudat al meu desenvolupament com a persona. Crec que la incertesa i el desconeixement d'un mateix és una cosa comuna en tothom, i que com més aprenem o viatgem més creix la nostra persona i, de vegades, els dubtes. Però això no és dolent, perquè et fa replantejar moltes coses.

a) L'adolescència: L'Unai diu que no ha tingut **una adolescència normal** i també es pregunta qui la té normal, en realitat... **Perquè, què és la normalitat?** Es pot aprofitar aquesta afirmació per parlar de l'adoles-

cència de l'Unai i de la pròpia, tot introduint temes com la individualitat, les convencions socials, els prejudicis, el dret a ser un mateix, la cerca de la pròpia identitat, el respecte a la diferència, etc.

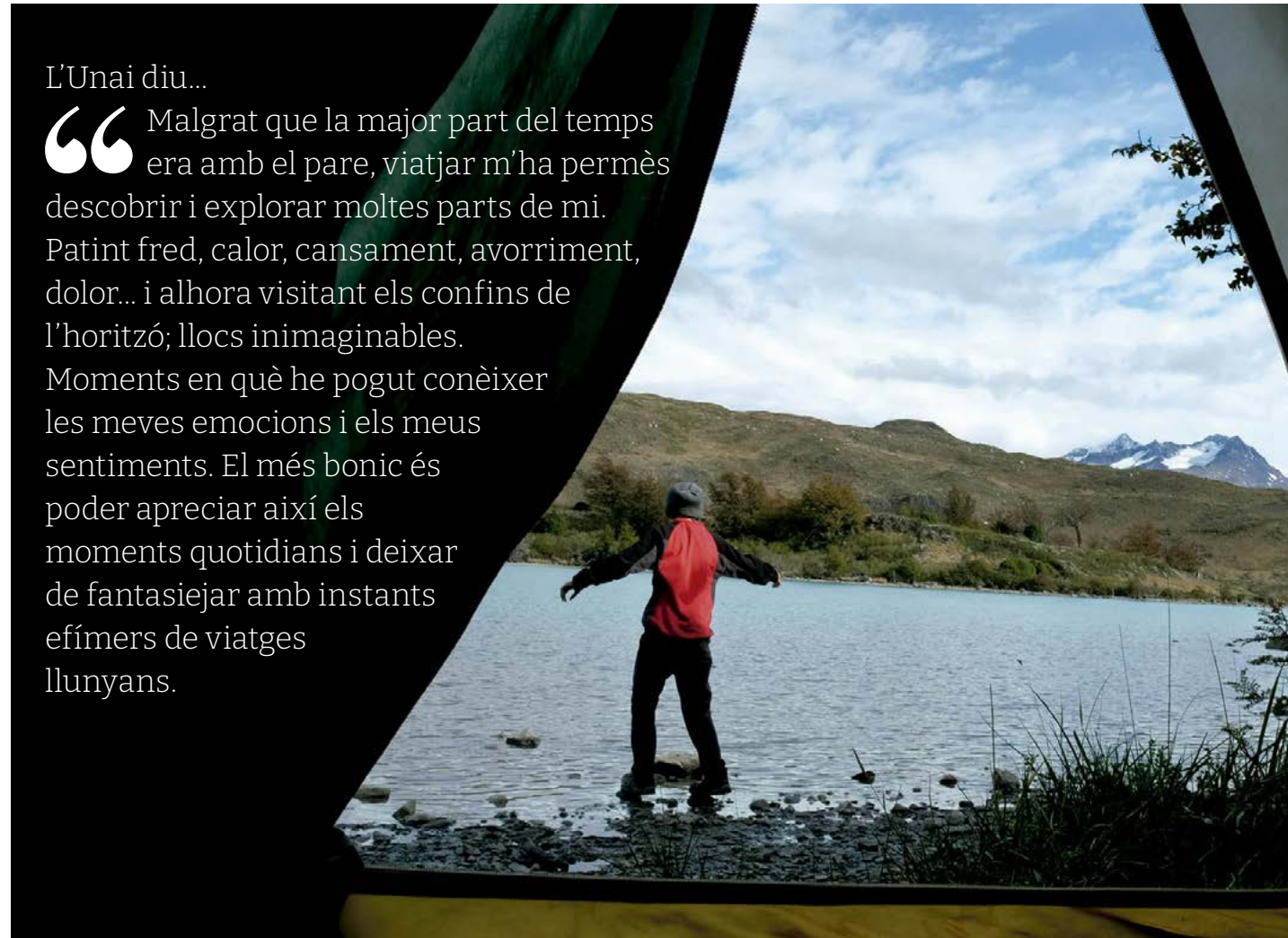
BLOCS TEMÀTICS DE LA PEL·LÍCULA PER TREBALLAR A L'AULA > 1. DESENVOLUPAMENT PERSONAL

b) La relació amb un mateix i els al-

tres: durant els quatre anys que recull el documental, veiem reaccions de l'Unai arran de la relació amb el seu principal company, que és el pare, i amb l'entorn (en aquest cas la natura en estat salvatge). Però també hi ha molts moments d'**introspecció i de convivència amb les pròpies emocions:** frustració quan no troben el jaguar a la selva amazònica, abatiment a causa del fred i la malaltia a l'Himàlaia, cansament per l'esforç físic i la poca ingesta de menjar a la Patagònia... Encara que les nostres experiències siguin molt diferents de les de l'Unai, també poden conduir-nos a l'anàlisi de com ens fa sentir cada situació a la qual ens enfrontem, i com vivim i gestionem les emocions que se'n

L'Unai diu...

“ Malgrat que la major part del temps era amb el pare, viatjar m'ha permès descobrir i explorar moltes parts de mi. Patint fred, calor, cansament, avorriment, dolor... i alhora visitant els confins de l'horitzó; llocs inimaginables. Moments en què he pogut conèixer les meves emocions i els meus sentiments. El més bonic és poder apreciar així els moments quotidians i deixar de fantasiejar amb instants efímers de viatges llunyans.

BLOCS TEMÀTICS DE LA PEL·LÍCULA PER TREBALLAR A L'AULA > 1. DESENVOLUPAMENT PERSONAL

generen. Aquí s'obre una oportunitat per parlar de mirar cap endins, de reconèixer com ens sentim, aprendre a respectar els nostres ritmes interiors i a compartir tot això amb els altres.

c) Projectes de present i de futur: l'adolescència és una època d'importants canvis interiors i exteriors, però també pot ser un **bon moment per desenvolupar projectes personals**, centrats en el nostre present i també mirant cap al futur. L'Unai té l'oportunitat d'embarcar-se en una aventura d'investigació i documentació de la natura salvatge proposada pel pare i, mentre hi està involucrat, descobreix que aquest tema l'apassiona. Des de la pròpia perspectiva, podem preguntar-nos:

què ens interessa? Què volem fer? Amb qui ho volem compartir? Com podem desenvolupar les nostres idees? On podem trobar els recursos per fer-ho?

d) El compromís social i mediambiental: en un moment en què la crisi climàtica i la urgència de protegir la natura és a l'ordre del dia, els joves, futurs hereus de la situació actual, estan cridats a aportar el seu propi gra de sorra en aquesta qüestió. El treball documental i de divulgació que fan l'Unai i el seu pare, Andoni Canela, és una manera de reivindicar la necessitat de salvaguardar el planeta. Podem partir d'una investigació sobre la situació actual de diferents temes relacionats amb l'emergència climàtica, de les respostes

L'Unai diu...

“ A vegades, em sento poc productiu en l'àmbit de la feina. El món inspira tantes bones idees que toca rebutjar-ne la majoria. L'important per a mi és tenir projectes que m'emocionin, projectes en els quals em pugui expressar i pugui gaudir.

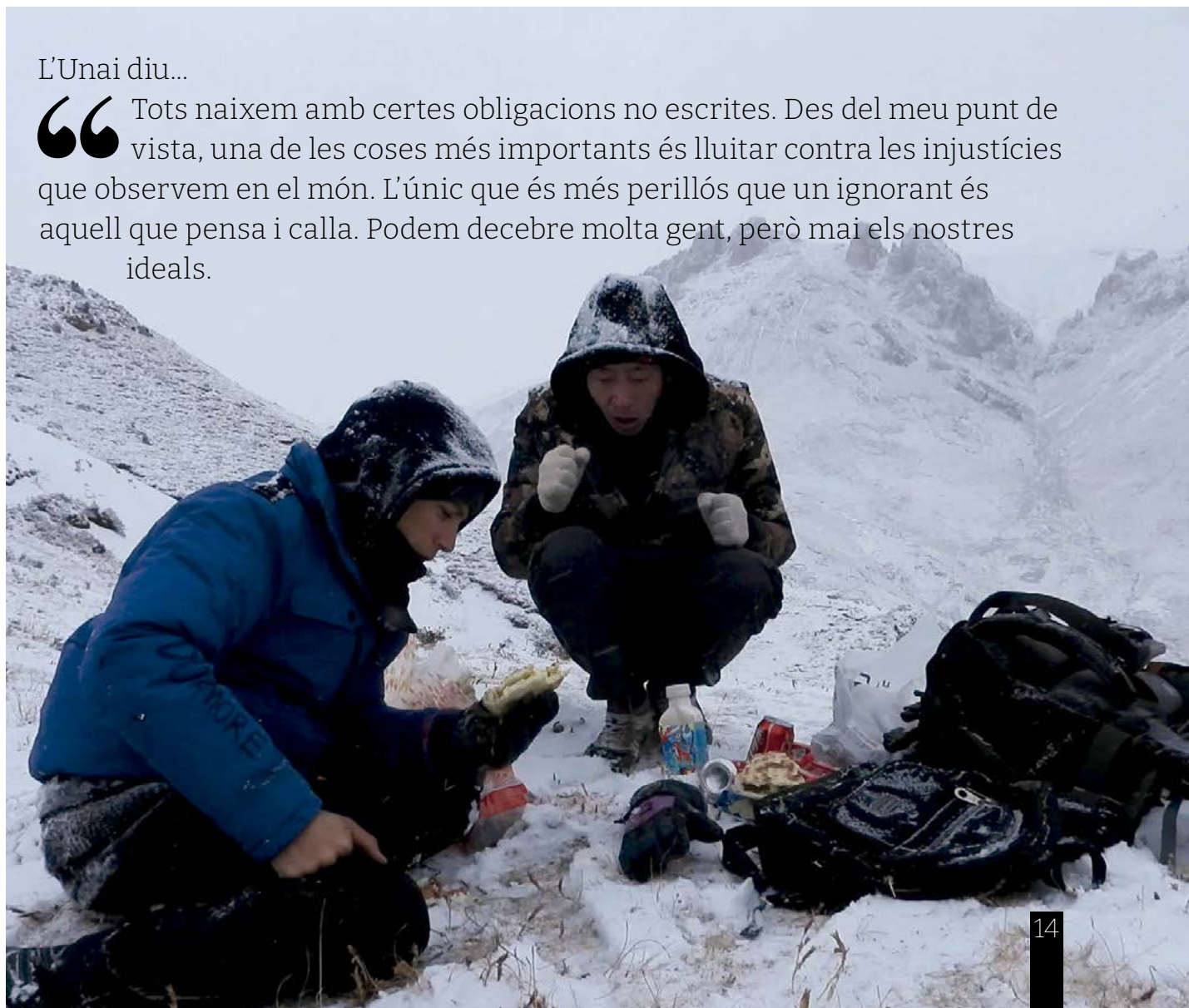

BLOCS TEMÀTICS DE LA PEL·LÍCULA PER TREBALLAR A L'AULA > 1. DESENVOLUPAMENT PERSONAL

governamentals i privades que s'hi donen, i de les previsions per a un futur no gaire llunyà. Amb aquesta informació, es pot obrir un debat sobre **què podem fer nosaltres (a diferents nivells) per col·laborar amb la natura i el medi ambient.** Aquest punt també pot ser una oportunitat per preguntar-nos com és la nostra relació amb la natura: com ens relacionem amb el món natural? **Què ens aporta la natura o ens podria aportar personalment i com a societat?**

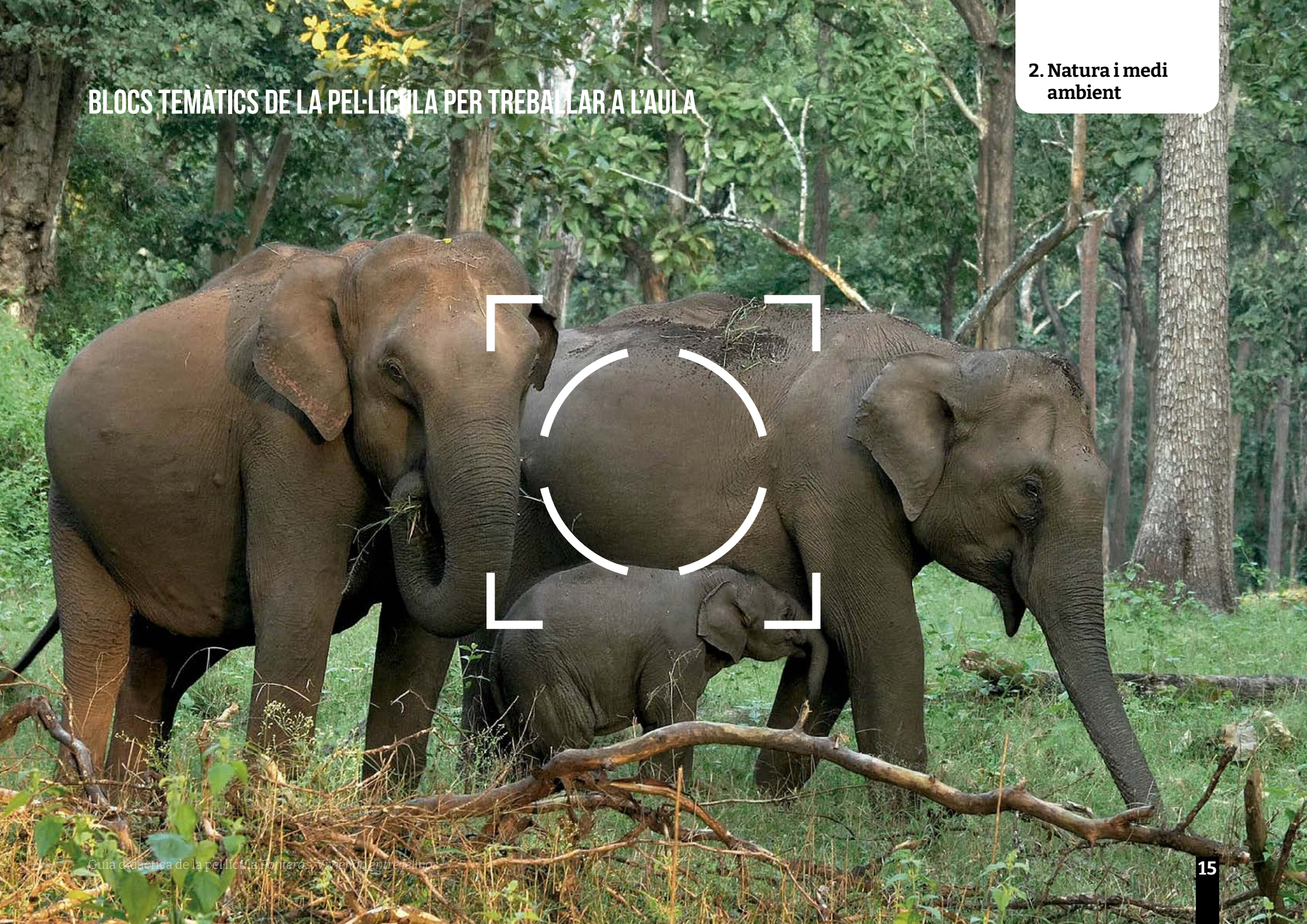
L'Unai diu...

“ Tots naixem amb certes obligacions no escrites. Des del meu punt de vista, una de les coses més importants és lluitar contra les injustícies que observem en el món. L'únic que és més perillós que un ignorant és aquell que pensa i calla. Podem decebre molta gent, però mai els nostres ideals.

BLOCS TEMÀTICS DE LA PEL·LÍCULA PER TREBALLAR A L'AULA

2. Natura i medi
ambient

BLOCS TEMÀTICS DE LA PEL·LÍCULA PER TREBALLAR A L'AULA > 2. NATURA I MEDI AMBIENT

Si ens centrem en el contingut naturalista de la pel·lícula, descobrim **vuit animals i els seus hàbitats**. Es tracta d'espècies (la majoria pertanyen al gènere *Panthera*) molt atractives per les seves característiques físiques i el seu comportament. Passa el mateix amb els hàbitats propis de cada espècie: gairebé sempre són llocs remots que probablement mai no haurem visitat. Apropar-nos a aquests paisatges i als vuit felins corresponents a través de

la mirada de l'Unai i el seu pare és un regal visual, que, a més a més, ens proporciona moltes dades interessants. Però també és una oportunitat per **fer-nos una sèrie de preguntes sobre la conservació de determinades espècies animals i la necessitat que sobrevisquin**.

Per exemple, després de veure el documental i repassar la informació que oferim a continuació (que, segons el projecte que plantegem a l'aula, l'alumnat pot ampliar pel seu compte), es pot obrir **un debat al vol-**

tant de les qüestions següents: què aporta cada animal estudiat a l'entorn on viu? És a dir, com afecta la seva presència o absència a l'ecosistema al qual pertany? **Què passaria si aquests felins, que són a dalt de tot de la cadena tròfica, desapareguessin per complet del seu entorn?** I més enllà de la biologia, l'ecologia i el medi ambient, fer-nos també preguntes sobre ètica: **què representa per a l'espècie humana la desaparició d'espècies animals i vegetals?**

BLOCS TEMÀTICS DE LA PEL·LÍCULA PER TREBALLAR A L'AULA > 2. NATURA I MEDI AMBIENT

ELS FELINS DE
PANTERAS
I EL SEU HÀBITAT

BLOCS TEMÀTICS DE LA PEL·LÍCULA PER TREBALLAR A L'AULA > 2. NATURA I MEDI AMBIENT

PUMA

(*Puma concolor*)

Més petit que el jaguar, **és el segon felí més gran d'Amèrica i el quart de tota la Terra** (després del tigre, el lleó i el

jaguar, i està força igualat al lleopard). Pot arribar a una longitud de fins a 1,60 m (sense la cua) i pesar més de 70 kg* (alguns mascles grans poden pesar força més). Tenen unes potes molt fortes i molt ben dotades per a l'escalada, el salt (pot saltar des d'una altura de més de 5 m i cobrir distàncies d'uns 12 m de llarg) i les corregudes curtes (en les quals pot assolir entre 65 i 80 km/h durant un temps reduït). No té la capacitat de rugir com altres felins.

El puma viu en tot el continent americà, des de l'extrem sud, a la Patagònia, fins al Canadà. A més a més, és un animal que s'adapta als hàbitats més diversos: es pot trobar a les muntanyes, en diferents tipus de bosc, en pluviòsilves, en zones semidesèrtiques, en aiguamolls o en praderies. Per això, es defineix com **el mamífer de major distribució de tota Amèrica**.

Les seves preses varien segons l'àrea on viu. A la Patagònia xilena, que apareix documentada a *Panteras*, la presa principal és el guanac.

En algunes àrees, sobretot allà **on conviu amb població humana i finques ramaderes** (com passa a la Patagònia), **està molt amenaçat**. En altres zones més aïllades, la població és més estable. Tot i això, segons la Llista Vermella de la IUCN (International Union for Conservation of Nature), la població general de puma està decreixent**.

* Pesos i mesures basats en la mitjana dels mascles més grans. Les femelles sempre solen ser més petites.

** Per indicar l'estat de conservació sempre s'utilitzen les dades de la Llista Vermella de la IUCN (www.iucnredlist.org).

BLOCS TEMÀTICS DE LA PEL·LÍCULA PER TREBALLAR A L'AULA > 2. NATURA I MEDI AMBIENT

LLEÓ

(*Panthera leo*)

És el més sociable dels grans felins, l'únic que viu en bandades, i el segon pel que fa a la mida després del tigre: els mascles poden arribar als 2 m de longitud (sense la cua) i pesar fins a 200 kg. Les bandades estan compostes majoritàriament per femelles emparentades, que són les que s'en-

carreguen de la caça i tenen cura dels cadells, i per un o dos mascles, que protegeixen el territori. Una de les característiques més destacables del lleó és la crinera, només present en els exemplars mascles.

S'adapta a diferents tipus d'hàbitat dins del continent africà, amb excepció dels boscos tropicals i el desert del Sàhara. Pot trobar-se a grans altituds, per exemple, al mont Kilimanjaro, a la

sabana del Serengeti o a les zones semidesèrtiques de l'Àfrica del Sud, sempre que tingui aigua i caça a l'abast.

Tan sols en les dues últimes dècades ha desaparegut entre el 30% i el 50% del total de lleons africans. Tot i que encara no està en perill d'extinció, sí que **està catalogat com a vulnerable**. Segons la Llista Vermella de la IUCN, queden entre 23.000 i 39.000 lleons en estat salvatge i la població va disminuint.

BLOCS TEMÀTICS DE LA PEL·LÍCULA PER TREBALLAR A L'AULA > 2. NATURA I MEDI AMBIENT

GUEPARD

(*Acinonyx jubatus*)

El guepard és **l'únic supervivent del seu gènere**: *Acinonyx*. Així doncs, igual que el linx i el puma, no pertany al gènere *Panthera* com la resta de protagonistes del documental. Pot passar d'1,40 m de longitud (sense comptar la cua, que pot mesurar fins

a 80 cm) i els mascles solen pesar menys de 70 kg.

És conegut per la vista excel·lent i la gran velocitat que pot adquirir: sobrepasa els 100 km/h, i se'l considera **l'animal terrestre més ràpid del planeta**. Està dissenyat per a aquest propòsit: cos esvelt, cap petit, una llarga cua que li dona estabilitat, òrgans interns especialitzats, urpes sense ungles retràctils i extremitats més llargues que les d'altres felins tot i ser més petit que ells. La pell presenta unes característiques taques negres i unes ratlles fosques li travessen la cara verticalment. Tampoc no pot rugir.

Es troba a l'Àfrica i en alguns punts de l'Àsia, on pràcticament s'ha

extingit. Pot viure en ecosistemes diversos, des del bosc sec fins a la sabana del Serengeti. Però és en zones semidesèrtiques del sud de l'Àfrica, com, per exemple, el desert del Kalahari, entre Botswana, Namíbia i Sud-àfrica, on es localitza més fàcilment. És allà on descobrim els guepards de *Pantheras*.

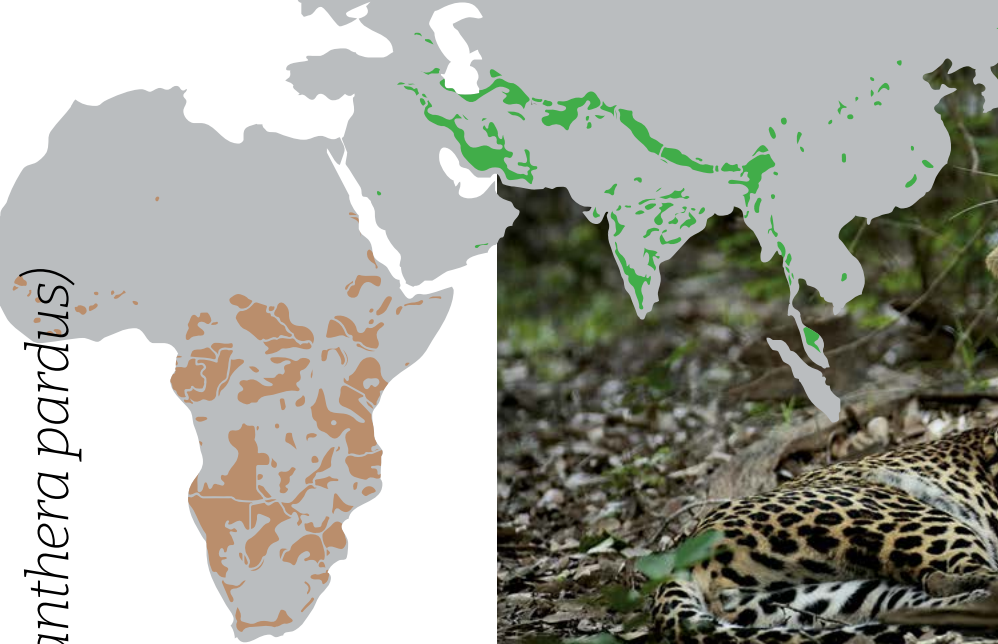
Es calcula que menys de 7.000 guepards viuen en llibertat. Fa trenta anys n'hi havia més de 15.000, i la població continua disminuint. En pocs anys s'ha reduït el 90% de l'hàbitat del guepard. La seva **situació és vulnerable**. Tot i que aquest no és el seu principal problema, pot ser depredat per altres felins: el lleó o el lleopard poden atacar-ne les cries.

BLOCS TEMÀTICS DE LA PEL·LÍCULA PER TREBALLAR A L'AULA > 2. NATURA I MEDI AMBIENT

LLEOPARD

(*Panthera pardus*)

El lleopard és **el felí més adaptable de tots**; es troba a l'Àfrica i l'Àsia. Hi ha qui el confon amb el guepard, però és molt més robust i no presenta les línies negres a la cara. Pot apropar-se a 1,90 m de longitud, sense la cua, i arribar a pesar uns 80 kg. Els dibuixos de la pell del lleopard no tenen cap taca a l'interior. Les panteres negres són els

lleopards melànics, amb un excés de pigmentació a la pell.

Els lleopards són capaços de viure en qualsevol hàbitat on tinguin aixopluc i preses suficients. Per exemple, se'n troben en zones desèrtiques i semi-desèrtiques de l'Àfrica del Sud, com Botswana i Namíbia, d'Egipte o de la

península Aràbiga. També són presents a certa altitud, com al mont Kenya o l'Himàlaia, o a les selves tropicals de l'oest i el centre de l'Àfrica, de Sri Lanka i del sud-est asiàtic.

La seva població està en descens i **el seu estat és vulnerable**.

BLOCS TEMÀTICS DE LA PEL·LÍCULA PER TREBALLAR A L'AULA > 2. NATURA I MEDI AMBIENT

LINX IBÈRIC

(*Lynx pardinus*)

Dins del seu gènere (*Lynx*), hi ha tres altres espècies: el linx boreal, el linx roig i el linx canadenc, localitzades a Euràsia i Amèrica. **El linx ibèric es**

troba exclusivament a la península Ibèrica i, encara que no es pugui definir exactament com un gran felí ni tampoc pertanyi al gènere *Panthera*, **mereix una menció especial per la seva localització i la seva situació de supervivència.**

De longitud, sense comptar la cua, mesura al voltant d'1 m i el pes mitjà sobrepasa els 12 kg. Té una fisonomia característica: amb plomalls que li sobresurten de les orelles i una barba que li rodeja la cara. El color torrat i les clapes del pelatge li permeten passar desapercebut a l'hora de caçar la seva presa principal: el conill.

El seu hàbitat natural se situa al bosc mediterrani: amb sureres, alzines, roures garriguencs, ullastres, pins i arboços. Sol triar zones de matoll amb llentiscle, estepa o bruc. A vegades, utilitza el tronc de velles sureres

com a refugi. La població actual es distribueix per Andalusia, Extremadura, Castella-la Manxa i Portugal.

Està en perill d'extinció i és una de les espècies més amenaçades del món: tan sols en queden al voltant de mil exemplars en llibertat i anys enrere va estar a punt de desaparèixer.

BLOCS TEMÀTICS DE LA PEL·LÍCULA PER TREBALLAR A L'AULA > 2. NATURA I MEDI AMBIENT

JAGUAR

(*Panthera onca*)

És el felí més gran d'Amèrica i l'únic del gènere al continent. Comptant els felins de tot el món, és el tercer pel que fa a la mida (després del tigre i el lleó): ronda els 1,90 m de longitud, sense cua, i els 100 kg de pes. Físicament s'assembla molt al lleopard i alguns exemplars també poden ser negres a causa del melanisme, tot i que, en el cas del jaguar, les taques que formen el patró de la pell tenen un punt fosc al centre.

Tradicionalment, les poblacions de jaguars s'han situat en les zones

humides i selvàtiques que van del sud-est dels Estats Units fins al nord d'Argentina. Tot i que és capaç de viure en diferents tipus de bosc, prefereix la selva i estar a prop de l'aigua; tal com observem a la pel·lícula, el lleopard i el tigre són amants dels banys. Caçador oportunista, es defineix com a superdepredador, que, com la majoria de felins, és capaç de regular la població de determinades espècies dels ecosistemes on viu.

Està **quasi amenaçat** i la seva població està en descens.

TIGRE

(*Panthera tigris*)

És **el felí més gros de tots**: els mascles adults poden passar bastant dels 2 m i, en alguns casos, arribar fins als 300kg. La subespècie més estesa és el tigre de Bengala, però encara es poden trobar subespècies minoritàries com el tigre de Sumatra o el tigre d'Amur. La seva aparença majestuosa i el seu pelatge ratllat són trets d'identitat indiscutibles.

Els tigres es localitzen principalment als boscos tropicals de l'Àsia, tot i que anteriorment també es trobaven a latituds més fredes. A l'Índia, on destaca la població de parcs nacionals com els de Ranthambore i Bandhavgarh, és on viuen la major part de tigres salvatges.

La població de tigres està en clar retrocés: segons la IUCN, hi ha entre 2.154 i 3.159 exemplars en llibertat (n'hi ha molts més en captivitat), i es considera que l'espècie està **en perill d'extinció**.

BLOCS TEMÀTICS DE LA PEL·LÍCULA PER TREBALLAR A L'AULA > 2. NATURA I MEDI AMBIENT

LLEOPARD DE LES NEUS

(Panthera uncia)

La pantera o lleopard de les neus, també anomenat irbis, és un felí d'aspecte elegant i pelatge suau, d'un to grisenc tirant a blanc amb clapes negres. També té una cua molt gruixuda i llarga, que a vegades utilitza com a bufanda. Té fama de ser un caçador potent. És més petit que els parents del gènere *Panthera*: pot assolir 1,30 m de longitud. No rugeix.

És autòcton de les muntanyes de l'Àsia Central; viu entre 3.000 i 5.000 m d'altitud a l'Himàlaia i l'altiplà tibetà, tot i que a vegades s'ha localitzat en cotes més baixes. S'alimenta principalment de les cabres salvatges que viuen en aquests llocs, sobretot del bàral, que té un pelatge que es mimetitza amb les roques típiques del seu hàbitat.

Hi ha entre 3.000 i 6.000 lleopards de les neus en estat salvatge, i es considera **una espècie vulnerable**.

BLOCS TEMÀTICS DE LA PEL·LÍCULA PER TREBALLAR A L'AULA

3. Història, societat i cultura

É

s evident que la desaparició o la preservació de les espècies que ens presenta *Panteras* estan íntimament lligades a l'acció humana. La relació amb l'ésser humà n'ha determinat l'estat de conservació actual. El cas dels felins és molt atractiu, ja que sempre hi ha hagut una relació d'amor (o més aviat admiració) i odi entre els humans i aquests animals. Repassar **com els éssers humans han tractat**

i encara tracten aquests felins ens proporciona les claus de la seva desaparició.

Entendre aquestes idees segurament també ens permetrà **comprendre els eixos centrals d'alguns projectes de conservació** que ara estan en marxa o que podrien dissenyar-se en un futur: l'apropament a l'espècie des d'una altra perspectiva, la protecció del seu hàbitat natural, alternatives per protegir l'activitat humana que no incloguin l'eliminació de l'ani-

mal... Algunes d'aquestes premisses són extrapolables a altres espècies i entorns més propers.

Es planteja la pregunta següent: **què podem fer nosaltres des de la nostra posició?** Un **debat** que, de nou, es pot traslladar a l'aula, fent, per exemple, una investigació prèvia de diferents projectes de conservació que hi ha en funcionament.

BLOCS TEMÀTICS DE LA PEL·LÍCULA PER TREBALLAR A L'AULA > 3. HISTÒRIA, SOCIETAT I CULTURA

ELS FELINS DE
PANTERAS
I LA SEVA RELACIÓ AMB L'ENTORN HUMÀ

PUMA

En la història i la cultura popular

Antigament, es trobava des de les Rocalloses canadenques fins al sud de la Patagònia. Per als **pobles nadius d'Amèrica del Nord**, el puma podia simbolitzar coses diferents: tribus de la regió dels Grans Llacs (ojibwe, ottawa, shawnee o cree) el relacionaven amb algunes forces malignes; per exemple, creien en la pantera d'aigua o la pantera subaquàtica, un ésser que era una barreja de puma o linx i altres animals, vivia al fons de llacs i rius, i causava desgràcies com ara l'ofegament de persones. Altres tribus, com els pueblo o els zuni, situats al sud-oest dels Estats Units, veien els pu-

mes com a guies, indicadors del nord i de la caça, o com a protectors. Els zuni fins i tot portaven amulets amb parts de puma per protegir-se.

Les **antigues civilitzacions que van poblar territoris d'Amèrica del Sud**, com els inques al Perú, també es van sentir atretes pels pumes, lleons de muntanya o lleons andins, i els van representar en l'art. Pensaven que els pumes eren signe de bon auguri i veure'ls garantia la bona sort. En la mito-

logia inca, el món del present, d'aquí, Kay Pacha, se simbolitzava amb un puma. També diuen que el pla urbà de la capital de l'imperi inca, Cusco, tenia forma de puma.

En llocs com el **Parc Nacional de Torres del Paine**, a Xile, on l'Unai i el seu pare ens descobreixen aquest animal, hi ha pintures de més de cinc mil anys en les quals es distingeix la fauna típica de la Patagònia, com ara els pumes o els guanacs.

BLOCS TEMÀTICS DE LA PEL·LÍCULA PER TREBALLAR A L'AULA > 3. HISTÒRIA, SOCIETAT I CULTURA

En l'actualitat, reptes de conservació

Actualment, el puma té una imatge ambivalent: és símbol de la fauna autòctona, però també una presa cobejada per caçadors, tant per esport com perquè pot atacar el bestiar.

A Amèrica del Nord hi ha molta menys densitat de pumes que a Amèrica Central i del Sud. La majoria d'aquests felins van sucumbir durant la colonització europea d'aquests territoris. Als Estats Units, abans era present en els quaranta-vuit estats; avui en

dia, tan sols n'hi ha en setze estats (en tretze d'aquests estats el puma es pot caçar legalment). Paral·lelament a alguns clubs de caça, que el presenten com a trofeu, han sorgit associacions de protecció de l'últim gran carnívor que queda al nord d'Amèrica.

El **principal perill** amb què s'enfronta el puma, que no té depredadors natu-

rals, és la **destrucció del seu hàbitat i la caça per part de l'ésser humà**. En algunes zones de la Patagònia, s'estan portant a terme projectes que utilitzen els gossos mastins per vigilar el bestiar i foragitar els pumes, i així evitar que els ramaders optin per eliminar-los.

BLOCS TEMÀTICS DE LA PEL·LÍCULA PER TREBALLAR A L'AULA > 3. HISTÒRIA, SOCIETAT I CULTURA

LLEÓ

En la història i la cultura popular

El lleó ha estat l'equivalent del tigre a Occident, **el representant de la jerarquia més alta de la societat i el valor guerrer**.

Oriünd de l'Àfrica i el Pròxim Orient, on actualment està extingit, ja apareix citat pels **grecs**, per exemple, a la faula d'*El lleó i el ratolí*, recollida per Isop al segle VI aC. Lleó és una constel·lació (i un dels signes del zodíac): segons la mitologia grega, el lleó de Nemea s'hi va convertir quan Hèrcules (o Hèrcules) el va matar. També protagonitza alguna història de la Bíblia: el profeta Daniel va ser llançat

als lleons per resar al seu déu, però no li van fer res gràcies a la intervenció dels àngels.

Els **romans** van utilitzar els lleons al circ per devorar criminals i cristians com a forma d'entreteniment. Diuen que la passió romana pels lleons va fer que s'extingissin de l'Atlas, on hi havia uns exemplars amb crineres fosques i abundants.

Els lleons van ser una figura important a l'**Europa antiga i medieval**, representats en mosaics, escultures i pintures. Durant l'edat mitjana són símbol de reis, nobles i guerrers, i, sovint, apareixen en escuts i banderes. Per exemple, Ricard I d'Anglaterra, que va regnar al segle XII, fou batejat amb el sobrenom *Cor de Lleó* pel seu coratge en el camp de batalla. I, tot i que el nom del regne de Lleó no prové

BLOCS TEMÀTICS DE LA PEL·LÍCULA PER TREBALLAR A L'AULA > 3. HISTÒRIA, SOCIETAT I CULTURA

de l'animal, també tenia representat aquest felí en el seu escut d'armes, anterior al del rei Ricard.

Al **Àfrica**, el lleó era admirat i temut alhora. És protagonista de llegendes com la d'*El lleó kandinga*: un conte d'origen bantú que presenta el lleó com un rei egoista i cruel que, al final, es queda sol per no voler compartir el que té. Aquest conte tradicional africà està adaptat en l'actualitat per autors com Boniface Ofogo, d'origen camerunès.

En l'actualitat, reptes de conservació

De nou, **els perills** als quals s'enfronta el lleó tenen a veure amb l'ésser humà. **La caça furtiva és un dels principals problemes**: els lleons mascles es veuen com un gran trofeu i, a més a més, les parts del seu cos es comercialitzen de forma il·legal a l'Àsia. **La destrucció del seu hàbitat i la disminució de preses**

també afecta la seva continuïtat com a espècie. Sovint, també entra en conflicte amb les poblacions humanes properes perquè ataca el bestiar.

En llocs com Masai Mara, a Kenya, es duen a terme projectes dedicats a

l'educació mediambiental d'infants i joves per canviar la visió d'aquest felí, la protecció del bestiar o el valor turístic de la fauna salvatge. Això també s'aplica a altres felins que en comparteixen l'hàbitat, com el lleopard i guepard.

GUEPARD

*En la història
i la cultura popular*

El guepard és un dels felins més mansos, i **va ser utilitzat pels egipcis com a mascota i com a ajudant en les caceres.** L'ensinistrament de guepards per a la caça també va ser un costum arrelat a l'Orient Mitjà i l'Índia.

A l'antic Egipte, els sacerdots *sem* (dedicats als ritus funeraris) feien servir la pell del felí com a guarniment en algunes cerimònies; a vegades, la pell també podia ser de lleopard. El déu de la fertilitat Iunmutef, que s'encarregava de fer reviure els morts, també portava una pell de guepard o lleopard. El guepard estava representat en l'arquitect-

BLOCS TEMÀTICS DE LA PEL·LÍCULA PER TREBALLAR A L'AULA > 3. HISTÒRIA, SOCIETAT I CULTURA

tura i l'art egipci. També es troba freqüentment en miniatures d'origen indi i persa, on sovint apareix caçant.

Segons una **llegenda africana**, les marques negres que els guepards tenen al voltant dels ulls són a causa de les llàgrimes. Algunes històries diuen que les mares ploren pels cadells que, sovint, no arriben a l'edat adulta. Altres expliquen que és perquè un malvat caçador humà va segrestar els cadells d'una femella guepard amb la intenció que desatengués la caça i, així, poder robar-la-hi. Això va provocar una gran tristor en l'animal, que no va poder parar de plorar i va quedar amb la cara marcada per les llàgrimes.

En l'actualitat, reptes de conservació

La convivència amb l'ésser humà mai no ha estat fàcil a causa de la competència pel bestiar, tot i que s'ha demos-

trat que és un dels felins que menys ataca els animals domèstics. Tradicionalment, **la pell de guepard ha estat molt valorada i això ha provocat**

que es cacés contínuament. Com que és més dòcil que altres felins, s'han continuat capturant cadells destinats a l'Orient Mitjà com a mascotes.

BLOCS TEMÀTICS DE LA PEL·LÍCULA PER TREBALLAR A L'AULA > 3. HISTÒRIA, SOCIETAT I CULTURA

LLEOPARD

En la història i la cultura popular

De presència elegant i fama de ferotge, **era apreciat per moltes tribus africanes com a trofeu important de caça**. La seva bonica pell era utilitzada per reis i guerrers per diferenciar-ne l'estatus. En el conjunt d'ètnies bantú (que s'estenen des de Camerun fins a l'Àfrica del Sud), apareixen llegendes relacionades amb el lleopard. A les faltes del Kilimanjaro, a Kenya, els chagga parlen d'una maledicció que va convertir un home que havia trencat un tabú en un *irimu*, una mena d'ogre que alterna la seva forma humana amb la de lleopard.

A l'**Àsia**, el lleopard també és considerat un **animal poderós**. Una llegenda explica que, mentre s'estava construint Samarcanda, a l'Uzbekistan (Àsia Central), un lleopard va baixar de les muntanyes Zerafxan i es va passejar per la ciutat. Un cop aprovades les noves construccions, se'n va tornar a la muntanya. A Samarcanda el lleopard és tot un símbol, present a la bandera, a l'arquitectura, l'art, etc.

Durant l'edat mitjana, els lleopards també eren representats a **Europa**.

Igual que els lleons, apareixen en alguns escuts d'armes, com, per exemple, el de Normandia.

En l'actualitat, reptes de conservació

A vegades, pot viure molt a prop de l'ésser humà i el bestiar. Això fa que sovint sigui **perseguit i mort a causa de la competència directa amb l'ésser humà**. A més a més, al llarg de la història ha estat caçat per la seva pell, molt valorada en cerimònies tradicionals, i perquè parts del seu cos s'utilitzen en la medicina asiàtica.

BLOCS TEMÀTICS DE LA PEL·LÍCULA PER TREBALLAR A L'AULA > 3. HISTÒRIA, SOCIETAT I CULTURA

LINX IBÈRIC

En la història i la cultura popular

El linx ibèric, descendent del *Lynx isiodorensis*, va aparèixer a la **península Ibèrica** fa aproximadament un milió i mig d'anys. Més tard, durant un temps, hi va conviure amb el linx boreal, que és l'espècie que hi ha a la resta d'Europa. El linx ibèric es va especialitzar en la caça de conills, aleshores molt abundants a la península (algunes fonts afirmen que Hispània justament vol dir "terra de conills"). Sembla que el linx ibèric va arribar a França i fins al nord d'Itàlia.

Des de sempre, l'ésser humà ha caçat el linx, considerat com a depredador i possible competència. Els **pobles ibers**, que van poblar el sud i l'est de la península Ibèrica entre el segle VI aC i el segle I aC, van tenir contacte amb el linx, que es va convertir en **un animal sagrat**. El linx era present en guarniments de guerra dels pobles ibers, com, per exemple, les cuirasses que es col·locaven damunt del pit. Es creu que el linx podia estar relacionat amb el món dels morts i, segurament, pensaven que portant-lo a l'armadura foragitaven la mort.

A l'antiga Roma, es desenvolupaven diferents tipus d'espectacles. Al matí, abans de les condemnes a mort o les lluites de gladiadors, hi havia les *venationes* o caceres d'animals. Existeixen documents que afirmen que, entre els animals caçats, també hi havia linxs.

En l'actualitat, reptes de conservació

Actualment, el linx ibèric tan sols és present en l'1% del territori que solia ocupar fa cinquanta anys. **El principal enemic del linx és l'ésser humà:** causa deteriorament en el seu entorn; utilitza verins i trampes de caça per a altres animals que resulten perillosos per al linx. Alguns exemplars moren atropellats. La reducció de la població de conills, per exemple, a causa de malalties víriques, afecta negativament la població de linxs, que s'alimenta bàsicament d'aquest animal. Existeixen diversos projectes dedicats a la reintroducció del linx ibèric en el seu territori tradicional.

BLOCS TEMÀTICS DE LA PEL·LÍCULA PER TREBALLAR A L'AULA > 3. HISTÒRIA, SOCIETAT I CULTURA

JAGUAR

En la història i la cultura popular

És un animal emblemàtic en les cultures indígenes d'Amèrica, relacionat amb el poder i la força, i vinculat a la classe governant i guerrera.

Dins del **panteó maia**, hi havia el Chac Bolay o déu jaguar, que, en fer-se de nit, portava el sol a l'inframón. Els *balam*, que en llengua maia significa 'jaguar', eren una mena de genis o esperits protectors. Entre ells, hi havia l'Ek Balam ('el jaguar negre'), que va donar nom a un antic assentament maia al nord de Yucatán. Els olmeques, localitzats al sud del Golf de Mèxic, parla-

ven dels homes jaguar, que, segons la llegenda, descendien de la unió d'un jaguar i una dona.

En la **cultura asteca o mexicana** encarnava diversos éssers sobrenaturals o representava més d'un déu. Per exemple, el déu Tezcatlipoca, el senyor del cel i de la terra, pot presentar-se com un jaguar. I Tepeyóllotl, el déu de les muntanyes, els ecos i els tremolors, està representat per un jaguar. Existien també els guerrers jaguars, un cos format per soldats procedents de les classes més baixes, ja que es creia que el jaguar simbolitzava la foscor.

En l'actualitat, reptes de conservació

El jaguar entra en conflicte amb l'ésser humà pel seu interès pel bestiar, tot i que també ha estat objecte de la caça furtiva perquè la seva pell esta-

va molt ben valorada. Passa el mateix amb les potes i les dents, que sempre s'han considerat una "joia" entre les comunitats locals. També es veu com una alternativa al tigre per als asiàtics que viuen a Amèrica i desitgen parts del seu cos per elaborar medicines. **La destrucció de l'hàbitat**, principalment la selva, és també un greu problema per a l'animal.

BLOCS TEMÀTICS DE LA PEL·LÍCULA PER TREBALLAR A L'AULA > 3. HISTÒRIA, SOCIETAT I CULTURA

TIGRE

En la història i la cultura popular

Potser és **un dels felins més emblemàtics**; representa la reialesa, l'estatus més alt de la societat, i en la medicina tradicional xinesa es creu que algunes de les seves parts tenen un gran poder curatiu i afrodisíac.

A la **Xina**, per exemple, a banda de ser un dels signes del zodíac, el tigre era protector de les persones bones, símbol de la terra i la matèria, i espantall dels mals esperits. Per això, s'esculpia o es representava la imatge del tigre en tombes i edificis. A l'antiga Xina, el tigre, símbol de la valentia i la feresa,

servia per distingir els guerrers més destacats.

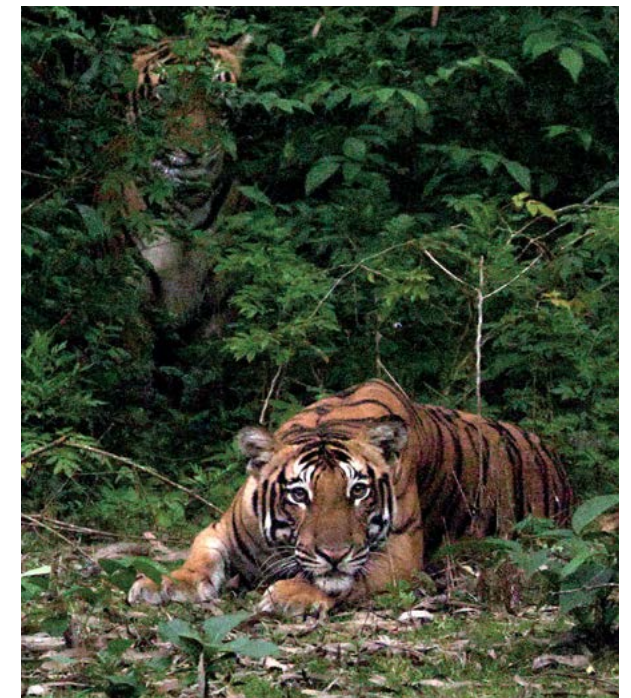
Al **Índia**, també apareix en contextos bèl·lics: serveix de muntura a Durga, la deessa de la guerra, i Shakti, la deessa del poder i la força. De fet, en l'hinduisme, el tigre és molt important: simbolitza la victòria sobre qualsevol força i, per això, Brahma, el déu creador, i Shiva, el déu destructor, n'utilitzen la pell com a indumentària.

En l'actualitat, reptes de conservació

El motiu de la persecució del tigre és, una vegada més, el **conflicte amb l'ésser humà**: els atacs al bestiar i les persones, però també la **caça furtiva** que pateix per comercialitzar-ne la pell i parts del cos al mercat negre, molt apreciades en els ritus i la medicina popular d'alguns llocs de l'Àsia.

La **destrucció de l'hàbitat** és un altre dels seus problemes.

S'estan duent a terme alguns projectes que centren l'atenció en l'existència de corredors naturals perquè el tigre pugui desplaçar-se per grans zones, tal com necessita per viure.

BLOCS TEMÀTICS DE LA PEL·LÍCULA PER TREBALLAR A L'AULA > 3. HISTÒRIA, SOCIETAT I CULTURA

LLEOPARD DE LES NEUS

En la història i la cultura popular

El lleopard de les neus té un significat especial per als pobles turquesos de l'Àsia Central, que es troben a la mateixa zona geogràfica que ocupava aquest felí. Ells l'anomenen *irbis* o *bars*. És un **símbol de les muntanyes**, ple d'espiritualitat, i els mongols diuen que tan sols el poden veure les persones felices.

El lleopard de les neus forma part des de l'antigor de l'heràldica dels països que han tingut contacte amb l'animal. Per exemple, conegut com a *Aq*

Bars, és el símbol de la república de la Federació Russa de Tatarstan. Sembla que aquest lleopard ve d'un antic tòtem de les tribus búlgares, els *barsils*, que havien poblat els territoris on conflueixen els rius Volga i Kama, i que avui formen part de Tatarstan i Txuvàixia.

Tot i això, els lleopards de les neus també eren caçats per la seva valuosa pell, bella i suau.

En l'actualitat, reptes de conservació

Pateix la **caça indiscriminada**, principalment amb l'objectiu de vendre'n la pell, els ossos i altres parts del cos que també alimenten la medicina tradicional asiàtica. L'avanç de les explotacions ramaderes en el seu territori el fa entrar en **conflicte amb l'ésser humà**, perquè, si en té l'oportunitat, també caça animals domèstics. El

canvi climàtic i l'efecte que té sobre les muntanyes és una amenaça per a aquest felí.

Hi ha projectes per conscienciar la població local dels perills que sotgen el lleopard de les neus; s'intenta convèncer-la que no es mati com a represàlia per haver atacat el bestiar i també s'intenta aturar la caça furtiva.

BLOCS TEMÀTICS DE LA PEL·LÍCULA PER TREBALLAR A L'AULA

4. Art, llengua i literatura

BLOCS TEMÀTICS DE LA PEL·LÍCULA PER TREBALLAR A L'AULA > 4. ART, LLENGUA I LITERATURA

A

través de *Panteras*, es poden abordar **diversos treballs audiovisuals**: qualsevol proje-

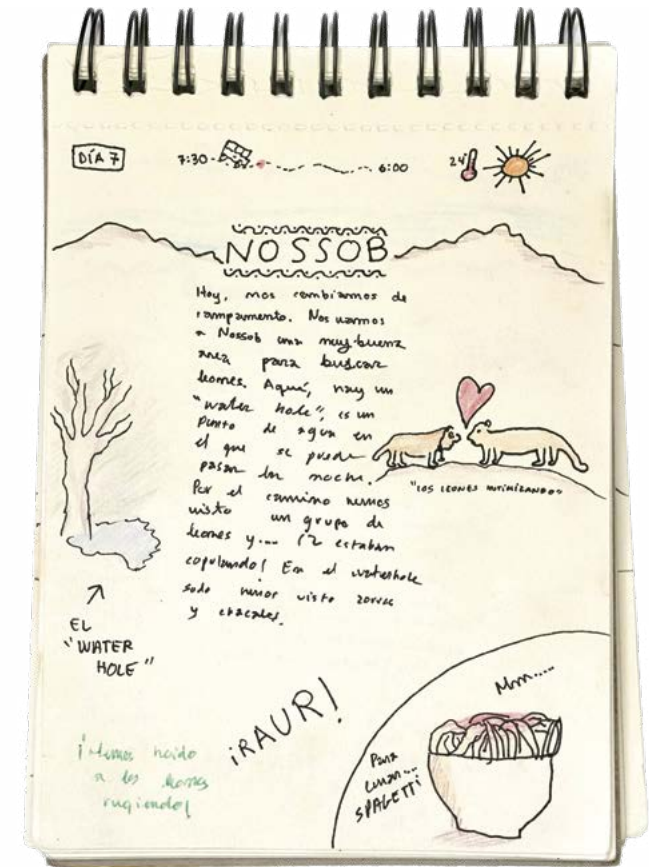
ecte que hagi sorgit en el primer bloc (*Desenvolupament personal*) pot ser el centre de gravacions i muntatges tot imitant la producció d'Andoni i Unai Canela, encara que la temàtica sigui molt diferent.

A més a més, seguint el model de l'Unai, podem dedicar-nos a plasmar el nostre entorn i les nostres experiències (siguin les que siguin) en un **quadern gràfic**. Les tècniques i els materials també són de lliure elecció.

L'Unai aprofita els moments d'intimitat, els descobriments que fa res-

pecte a la natura i les emocions que tot plegat genera per **escriure les seves pròpies cançons**. Ell ho fa moltes vegades **en anglès**, un idioma en el qual els joves estan acostumats a sentir la banda sonora de la seva

vida. A la lletra, que també pot ser **en català o en un altre idioma**, se li acaba afegint una **música**. El procés demana una observació prèvia, un assaig continuat que contempla l'error com un pas per a arribar a l'èxit.

BLOCS TEMÀTICS DE LA PEL·LÍCULA PER TREBALLAR A L'AULA > 4. ART, LLENGUA I LITERATURA

Snow leopard

*Snow leopard
hiding in the valleys,
hunting down its prey,
through the night and through the day.*

*Oh!, and Humans,
all covered of shame,
and they're killing
to put away the pain.
The pain, the pain.*

*Shadows,
hidden in the snow,
so tender,
through Nature, they grow.*

*Shadows,
a never-ending road.
Clueless,
but it still knows it all.*

Snow leopard

*hiding in the valleys,
hunting down its prey,
through the night and through the day.
The day, the day.*

*Say: humans,
all covered of shame,
and they're killing
to push away the pain.
The pain, the pain.*

*Shadows,
a dark dam night.
They are searching,
for a big spotlight.*

*Oh, and Shadows,
to be who they are
they need brightness,
then throw it away, far.
Far away, far away.*

Say: snow leopard (...)

Evidentment, l'aproximació a qualsevol d'aquestes disciplines artístiques es complementa amb l'adquisició de coneixements, que poden ser previs o paral·lels a cada experiència. Per exemple, en el documental, l'Unai parla d'algunes lectures que l'acompanyen durant el viatge com *El lleopard de les neus*, de Peter Matthiessen, però n'hi podria haver moltes més.

A continuació, s'esbossen altres **fonts d'inspiració per treballar els aspectes més artístics** relacionats amb alguns dels felins de *Panteras*.

(Lletra i música: **Unai Canela**)

BLOCS TEMÀTICS DE LA PEL·LÍCULA PER TREBALLAR A L'AULA > 4. ART, LLENGUA I LITERATURA

ELS FELINS DE

PANTERAS

A LES ARTS

BLOCS TEMÀTICS DE LA PEL·LÍCULA PER TREBALLAR A L'AULA > 4. ART, LLENGUA I LITERATURA

LLEÓ

El lleó apareix a **novel·les** com *Les cròniques de Nàrnia*, de **C. S. Lewis**, escrites durant les dècades dels cinquanta i els seixanta del segle XX i portades al cinema posteriorment. Un dels personatges és Aslan ('lleó' en turc), un enorme i noble lleó que és el veritable rei i líder de Nàrnia.

Un altre lleó cèlebre de la literatura moderna és el d'*El màgic d'Oz*, de **L. Frank Baum** (1897), que té por de tot i,

en un principi, representa l'antítesi de tot el que ha de ser un lleó.

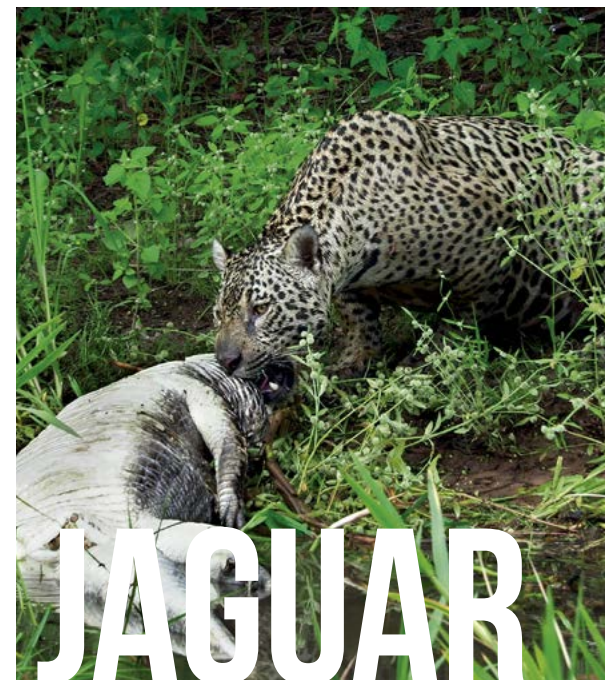
En el **camp pictòric**, cal destacar l'obra d'**Henri Rousseau**, que va incloure diversos felins en els vint-i-cinc quadres que va dedicar a la temàtica de la selva. Destaquen el lleó i la lleona que apareixen en el seu quadre més famós: *El somni* (1910).

També és del segle XX la **coneguda cançó** *The lion sleeps tonight*, composta per Solomon Linda, d'origen zulú, l'any 1920, i interpretada per molts cantants de folk dels anys cinquanta i seixanta. La lletra parla de *Mbube*, que significa 'lleó' en llengua zulú i va ser el primer títol de la cançó quan es va enregistrar l'any 1939 per a la companyia sud-africana Gallo Record. The Weavers, amb Peter Seeger, la van rebatejar com a *Wimoweh*.

LLEOPARD

Rudyard Kipling recull diverses **històries sobre animals** en el seu llibre ***Precisament així*** (1902), que contenen com és que aquests éssers han acabat tenint l'aspecte que tenen. Per exemple, una d'aquestes narracions explica d'on venen les taques del lleopard.

En la literatura contemporània, l'**autor italià Alberto Manzi** recupera la importància de la cacera del lleopard a la novel·la ***Orzowei*** (1955). Un personatge literari que va saltar a la televisió en una sèrie destinada al públic infantil i juvenil durant la dècada dels setanta.

JAGUAR

A **Mèxic**, en els estats de Morelos, Puebla, Guerrero, Mèxic i Oaxaca, es continuen celebrant les **danses dels tecuanes**, d'herència asteca. Representen els camperols en el moment de preparar i sembrar els camps, quan, a vegades, s'havien d'enfrontar als **tigres**, com popularment eren anomenats els jaguars.

BLOCS TEMÀTICS DE LA PEL·LÍCULA PER TREBALLAR A L'AULA > 4. ART, LLENGUA I LITERATURA

TIGRE

A la cultura occidental, el tigre apareix, a vegades, com un personatge malvat, com en el cas d'*El llibre de la jungla*, escrit pel britànic **Rudyard Kipling** (1894). En aquest llibre d'aventures ambientat a l'Índia, a Seonee, Shere Khan, el tigre, té l'objectiu d'acabar amb el nen salvatge, Mowgli. En aquesta història també té un paper fonamental Bagheera, la

pantera negra (un lleopard melànic) que salva la vida a Mowgli.

Grans pintors moderns, com **Henri Rousseau** o **Salvador Dalí**, van fer aparèixer tigres als seus quadres.

La **cultura oriental contemporània** continua utilitzant el tigre en moltes de

les seves expressions artístiques, culturals o socials, a vegades exportables a Occident. En els anys trenta del segle XX, el **pintor japonès Hoan Kosugi** va crear el símbol del karate shotokan, el Tigre de Shotokan, inspirant-se en la tradició xinesa.

LLEOPARD DE LES NEUS

La literatura contemporània té un **títol de referència** que parla d'aquest animal: *El lleopard de les neus*, de **Peter Matthiessen**, que, el 1973, va anar a l'altiplà del Tibet per documentar el bàral, la presa principal del lleopard de les neus. Tot i això, el gran desig de

Matthiessen era poder observar l'escàs i esquiu felí, del qual narra la recerca en aquesta crònica naturalista i de viatges.

El britànic **Philip Pullman** va publicar en la dècada dels noranta la trilogia

La matèria obscura. En els llibres fantàstics d'aquest autor, els personatges tenen una ànima externa, un *daimoni*, que pren la forma d'un animal. Un dels personatges més positius, Lord Asriel, té com a *daimoni* un lleopard de les neus anomenat Stelmària.

VIVIENDO ENTRE FELINOS

PANTERAS

LLEÓ
LIX
PANTERA
LEOPARDO
GUERPARDO
JAGUAR
PUMA
TIGRE